

GHID

**de principii deontologice
în documentarea și scrierea
subiectelor despre traficul
de ființe umane și violența în
familie**

1. De ce alegem acest subiect, această istorie?

Subiectele despre traficul de ființe umane și violența în familie sunt urmărite cu mult interes și emoție de către oameni. Traficul de persoane este un fenomen care implică multiple dimensiuni: este una dintre crimele cele mai grave, o încălcare a drepturilor omului, afectează demnitatea umană, fenomen economic și social, un aspect penal, în care traficanții și nu victimele sunt infractorii. În spatele fiecărui caz descris sau investigat de jurnaliști se ascunde o dramă umană. Scrierea materialelor media pe aceste subiecte solicită însă mult profesionalism și acuratețe. Iată de ce înainte de a începe scrierea subiectului, trebuie să răspundem la un șir de întrebări:

- Este istoria/informația de interes public sau doar una privată?
- De ce informație avem nevoie pentru a documenta subiectul?
- Ce surse vom utiliza?
- Care-i scopul materialului?
- Dorește persoana despre care vrem să scriem ca informația despre ea să devină publică?
- Ce repercursiuni poate avea materialul asupra victimei?
- Nu vom dăuna și mai mult victimei?

2. Cum documentăm subiectul?

Subiectele despre trafic de persoane și violență în familie necesită o bună documentare. Până să pornim o investigație, avem nevoie de o predocumentare. Pentru aceasta e nevoie să analizați statisticile, studiile, legislația, succesele și/sau regresele obținute în domeniu. Analizați complexitatea fenomenului și a factorilor ce îl determină (sărăcia, încălcarea drepturilor omului, exploatarea, violența, tradiția etc.).

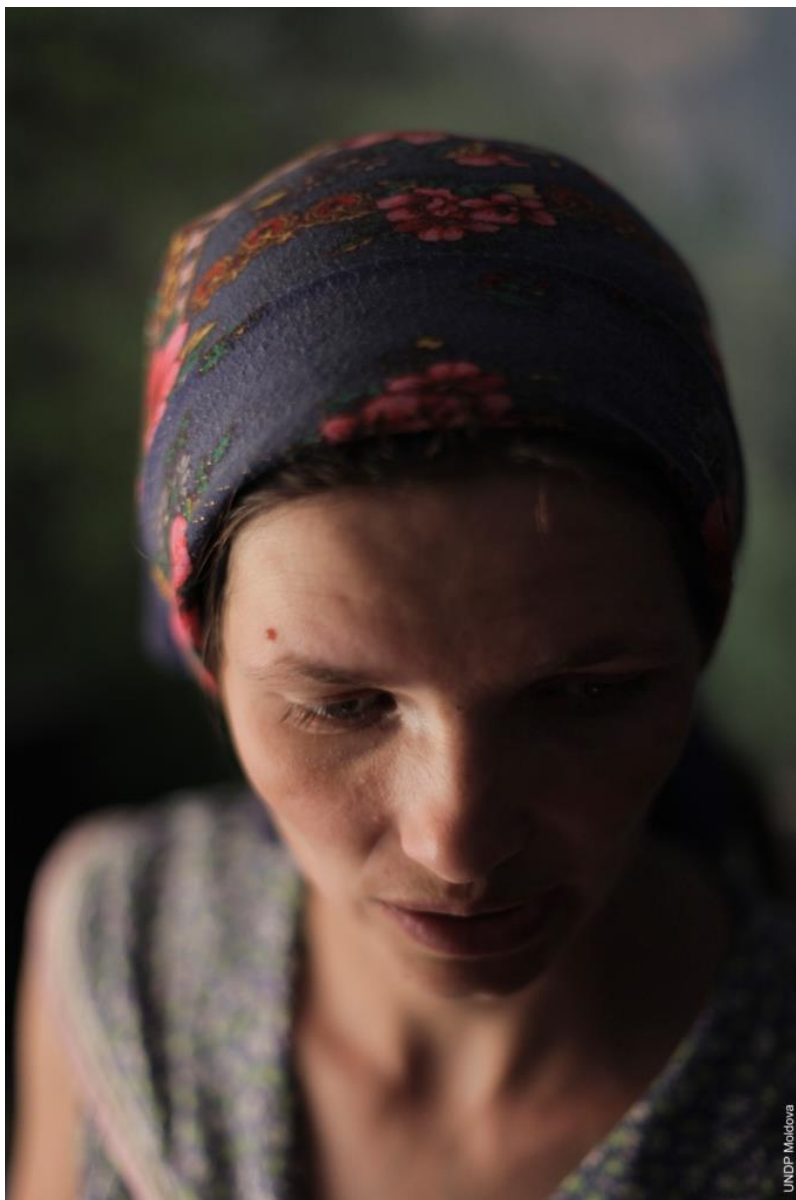
Analizați cazul în profunzime. Extindeți subiectul de la particular la general: putea fi prevenit acest caz, există în R. Moldova un sistem bine dezvoltat de prevenire a violenței și a traficului, sunt create suficiente servicii pentru prevenirea

cazurilor de trafic și violență și pentru reabilitarea persoanelor etc.? Cum au acționat factorii de decizie?

Documentați bine contextul, prezentați faptele și afirmațiile într-un text care să nu dăuneze protagonistului, să creeze mai degrabă atitudini de înțelegere decât de milă față de acesta. Solicitați opinia părților implicate în caz, a factorilor responsabili, dar și a experților independenți din domeniu. Verificați cu atenție orice afirmație, citat, declarație. Fiți imparțiali și obiectivi.

Atunci când scrieți pe teme de trafic de ființe umane nu vă limitați doar la traficul cu scop de exploatare sexuală. Trafic de ființe umane se face și pentru a obliga persoana să cerșească, a o exploata prin

muncă și a o forța să se implice în diverse activități ilegale. Respectați principiul egalității genurilor. De violență și trafic suferă nu doar femeile și copiii, ci și bărbații. Țineți cont de tradițiile, percepțiile legate de etnia, religia, credința persoanelor și evitați să dați aprecieri acestora. Fiți toleranți. Nu discriminați.

3. Ce trebuie să știți despre traficul de ființe umane

Trafic de ființe umane înseamnă comerț cu oameni și folosirea acestora în scopuri profitabile de către delincvenți. Maturii și copiii sunt forțați să se

prostitueze, să cerșească sau să muncească în sclavie.

Traficul de ființe umane este acea formă a crimei organizate, ce privește:

- recrutarea,
- transportarea,
- transferul,
- adăpostirea sau primirea unei persoane,
- cu sau fără consimțământul acesteia,
- în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială,
- exploatare prin muncă sau servicii forțate,
- pentru cerșetorie,
- în sclavie sau în condiții similare sclaviei,
- folosire în conflicte armate
- în activități criminale,
- pentru prelevare a organelor sau țesuturilor

Săvârșită prin:

- amenințare cu aplicarea violenței fizice sau psihice nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei,
- răpire,
- confiscare a documentelor
- servitute, în scopul înotarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil,
- amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane atât fizice, cât și juridice,
- înșelăciune,
- abuz de poziție de vulnerabilitate,
- abuz de putere,
- primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane.

Recrutarea - presupune atragerea persoanei în situație de trafic prin oferte de studii sau locuri de muncă, prin încheierea căsătoriilor fictive etc.

Transportarea - presupune deplasarea persoanei peste hotare sau în interiorul țării, pe jos sau prin utilizarea diferitelor mijloace de transport, adeseori fiind utilizate căile ilegale (păduri, trecerea prin înot a râurilor etc.).

Transfer - reprezintă transmiterea victimei unei alte persoane prin vânzare-cumpărare, schimb, arendă, transmiterea în contul unei datorii, dăruire sau prin alte tipuri de tranzacții cu sau fără răscumpărare;

Adăpostire - presupune plasarea victimei într-un loc ascuns pentru a nu fi

descoperită de reprezentanții organelor de poliție sau de o altă persoană terță, capabilă să denunțe traficanții.

Amenințare și aplicarea violenței fizice sau psihice

Confiscarea documentelor - presupune sustragerea de la victimă a actelor de identitate, pașaportului, permisului de ședere.

Ținerea persoanei în stare de servitute în scopul achitării unei datorii prestabilite nejustificat - presupune situația, în care victima este lipsită de libertate, inclusiv libertate de circulație, este ținută ostatic până la momentul achitării unei datorii legale sau ilegale.

Îngrădirea liberei circulații - victima este privată de libertatea circulației sau limitată în a se deplasa doar în perimetrul unei zone restrânse, adesea în scopul evitării contactelor cu alte persoane sau în scopul obținerii unui randament maximal al muncii.

Amenințarea cu predarea către autorități - se aplică de regulă migraților ilegali.

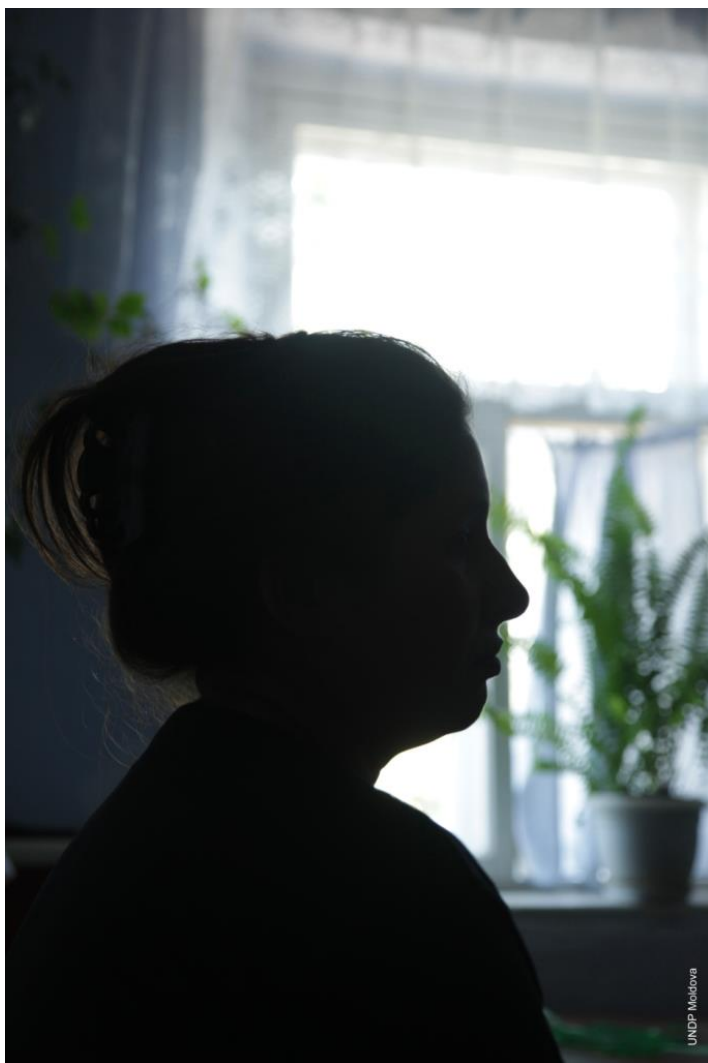
OIM Moldova

Victime ale traficului de ființe umane pot fi persoanele trecute peste hotarele de stat (trafic extern) sau transportate în interiorul statului (trafic intern), pentru a fi aduse în stare de sclavie sau servitute. Victime ale traficului de ființe umane pot deveni bărbați, femei și copii.

Nu confundați traficul și contrabanda sau migrația ilegală. Un contrabandist va facilita unei persoane intrarea ilegală într-o țară contra unei sume de bani, dar, la sosirea la destinație, persoana respectivă va fi liberă. Victima traficului, în schimb, este înrobătă.

4. Interviu. Cum îl realizăm?

În procesul realizării unui articol sau investigații jurnalistice, veți realiza interviuri cu victime ale traficului, membri ai familiei, experți în domeniu, reprezentanți ai autorităților publice, organelor de drept, dar și, eventual, cu traficanți. De aceea este importantă documentarea și pregătirea minuțioasă de fiecare interviu. Cel mai important este interviul cu victima. Trebuie să știți că pentru persoana care suferă/a suferit de trafic sau violență, interviul este traumatizant și implică mai multe riscuri. Persoana re trăiește suferința prin care a trecut. Informațiile divulgate despre victimă îi pot periclita securitatea sau vor produce consecințe în viitor, când victima își va reface viața. Pentru a realiza un interviu profesionist prin care nu veți dăuna și mai mult persoanei, urmați principiile de mai jos:

- ✓ Pregătiți-vă foarte bine pentru interviu. Documentați subiectul, astfel încât să-l cunoașteți în detaliu.
- ✓ Obțineți consimțământul informat al persoanei. Ea va fi interviuată doar după ce va cunoaște în ce context va fi folosit interviul ei, care-i scopul materialului media, va analiza consecințele cu care se va confrunta după ce discuția va fi difuzată.
- ✓ Studiați bine subiectul, dar analizați și riscurile. Până la interviu, documentați-vă bine despre istoria victimei și evaluați riscurile asociate traficului și violenței.
- ✓ Informația de bază despre istoria persoanei care a suferit de violență sau trafic aflați-o de la profesioniști (asistent social, psiholog, medic de familie, polițist), și nu de la victimă.
- ✓ Alegeți pentru interviu un loc confortabil victimei, lăsați-o pe ea să stabilească locul întâlnirii, unde veți discuta.
- ✓ Dacă victima e în proces de

reabilitare, discutați cu ea în prezența unui psiholog, asistent social în care victima are încredere.

- ✓ Fiți pregătit, dacă va fi cazul, să oferiți victimei informații relevante: legislație, servicii sociale, de sănătate, date de contact etc.
- ✓ Respectați dreptul persoanei de a nu vă răspunde la toate întrebările și de a încheia interviul înainte de a decide dvs asta.
- ✓ Dacă vedeți că discuția sau răspunsul la anumite întrebări provoacă suferință interviuatului, faceți o pauză, evitați întrebările dificile sau întrerupeți interviul.
- ✓ Renunțați la interviu dacă retrăirea traumei o face pe victimă să sufere.
- ✓ Tratați persoana cu respect. Multe victime se subapreciază, au o părere proastă despre ele. Încurajați-le, în mod firec, în timpul discuției.
- ✓ Folosiți un limbaj simplu, întrebări clare, astfel încât interviuată să înțeleagă despre ce vreți să discutați cu ea.
- ✓ Păstrați contactul vizual, discutați de la egal la egal.
- ✓ Fiți îngăduitori. Persoanele trecute prin traume, își exprimă gândurile mai greu, uneori și pentru că nu mai vor să retrăiască momentele prin care au trecut.
- ✓ Fiți onest. Protejați identitatea persoanei de la primul contact cu ea până la difuzarea interviului pentru public.
- ✓ În timpul interviului, nu aduceți calificări acțiunilor și faptelor comise sau învinuiri victimei. Evitați întrebările de genul: De ce s-a întâmplat asta? De ce ați procedat așa? De ce ați mers noaptea pe acel drum de una singură?
- ✓ Una din recomandările psihologilor este să realizați interviul cu persoanele aflate în centre specializate. Aici ele se află în siguranță și pot beneficia de consiliere psihologică sau de servicii de alt gen, la necesitate.

Atunci când solicitați un interviu, țineți cont de faptul că:

- Pregătirea interviului cere timp.
- Este necesar consimțământul victimei.
- Victima trebuie să cunoască de ce informație are nevoie jurnalistul și în ce context o va utiliza.
- Uneori este bine să consultați întrebările pentru interviul cu victima din timp cu psihologul, asistentului social sau cu altă persoană care coordonează cazul.

Codul Deontologic al Jurnalistului din Republica Moldova

Protecția persoanelor în situații vulnerabile

Jurnalistul nu dezvăluie identitatea victimelor accidentelor, calamităților, infracțiunilor, cu precădere ale agresiunilor sexuale.

Fac excepție cazurile în care există acordul acestora sau al familiei (când persoana nu este în măsură să-și dea acordul) sau când prevalează interesul public.

Toleranță și nediscriminare

Jurnalistul tratează echitabil toate persoanele cu care intră în contact în exercițiul meseriei sale și nu face discriminări pe criterii de gen, vârstă, etnie, religie, stare socială sau orientare sexuală.

Jurnalistul menționează apartenența etnică a unei persoane doar când acest lucru este relevant din punct de vedere editorial.

Interviul cu traficanții de persoane

Contactarea unor membri ai rețelelor criminale, de trafic de persoane, de copii comportă riscuri sporite, de care trebuie să țineți cont. Interviul cu aceste persoane trebuie pregătit minuțios, coordonat cu redactorii din cadrul redacției. Analizați detaliile pro și contra și necesitatea sau ce va da nou materialului pe care îl pregătiți. Dacă întâlnirea comportă riscuri, mai bine evitați interviul. Dacă totuși v-ați decis să discutați cu cei bănuți de trafic de persoane, aflați la libertate trebuie să respectați anumite reguli:

- Jurnalistul respectă prezumția de nevinovăție și consideră că orice persoană este nevinovată până la pronunțarea unei sentințe definitive și irevocabile împotriva sa.
- La interviu nu veți merge singur, ci obligatoriu cu un coleg, iar în redacție cel puțin un redactor coordonator trebuie să cunoască despre întâlnirea stabilită, ora și locul.
- Stabiliți întâlnirea într-un loc public.
- Nu acceptați locul stabilit de presupusul traficanț.

Investigațiile sub acoperire, infiltrarea în rețelele de traficați, sunt extrem de riscante și comportă pericole pentru viață. Decizia de demara și realiza o astfel de anchetă trebuie luată doar după ce au fost puse la punct toate detaliile, cântărite riscurile și avantajele.

5. Divulgăm numele persoanei care a suferit/suferă de violență și trafic?

Divulgarea identității victimei i-ar putea provoca suferință, ar putea-o expune unor noi pericole venite din partea abuzatorului, a rețelei de traficanți, iar, în anumite cazuri, din partea comunității. Găsiți echilibrul între datoria de a relata faptele și dreptul persoanei la intimitate. Siguranța persoanei este primordială în toate cazurile. De fapt, prin statutul lor, subiectele ce descriu istorii concrete de violență și trafic urmează să asigure protejarea intimității și a dreptului la propria imagine. Dacă persoana nu dorește ca informația despre ea să devină publică, ea trebuie protejată. În caz contrar, dezvăluirea respectivei informații ar echivala cu un al doilea abuz, de data aceasta asupra intimității persoanei.

Chiar și în situația în care victima traficului de ființe umane dorește, uneori chiar insistent, să-și dezvăluie numele, fie din dorința de a ajuta altor persoane să nu ajungă în situația ei, jurnalistul trebuie să cântărească bine toate aspectele și să ia decizia de a proteja identitatea victimei. Ea nu întotdeauna poate evalua riscul la care se supune sau repercursiunile de viitor. După reabilitare, persoana traficată va dori să-și refacă viața, va avea copii, și peste ani nu-i va plăcea ca trecutul să-i afecteze viața din nou, familia, copiii.

- Nu faceți referință la vreun caz individual dacă acest fapt ar putea înrăutăți situația persoanei.
- Dacă, totuși, ați decis să prezentați un caz concret, atunci trebuie să protejați identitatea persoanei:
- Nu dați numele persoanei și nici a membrilor familiei - copii, părinți, soț/soție.
- Nu dați numele localității și alte detalii prin care persoana poate fi identificată.
- Nu filmați/descrieți fața, înfățișarea sau altă caracteristică distinctivă a persoanei, familiei sau a situației.

6. Fotografiile, imaginile video, înregistrările audio.

- ✓ Niciodată nu arătați - în imagine video, foto - chipul persoanei care a suferit de violență sau trafic.
- ✓ Folosiți imagini simbol, mozaicul sau fotografiați persoana din spate.
- ✓ În cazul înregistrării audio pentru radio, dar și a înregistrării video pentru TV schimbați vocea victimei. Modificarea vocii trebuie făcută de un profesionist, pentru că simpla încetinire a vocii poate fi ușor refăcută printrun program de editare audio.
- ✓ Nu puteți fotografia, filma, înregistra un copil victimă a violenței în familie sau a traficului de ființe umane - fie în cadru public sau privat - dacă nu aveți acceptul informat al copilului și al adultului responsabil de el (părinte, tutore, alt reprezentant legal).
- ✓ Excepție fac cazurile în care sunteți martorul unui act de violență împotriva copilului. Aceste imagini însă le puteți utiliza/publica, protejând identitatea copilului, doar după acceptul informat dat de copil și părinte.
- ✓ Dacă părintele copilului este abuzator acordul se va cere de la alt reprezentant legal sau de la autoritatea publică locală.
- ✓ Aveți grijă să nu publicați/difuzăți imagini șocante, conținutul violent sau indecent al cărora poate provoca stări psihice negative.

7. Copiii - protagoniștii materialului?

Copiii sunt vulnerabili prin vârstă și lipsa de experiență. Cele mai crude forme ale traficului sunt legate de copii. Aceștia sunt răpiți sau vânduți de părinți sau rude și devin sclavi sexuali în bordeluri, ca forta de muncă în atelierele de industrie ușoară, uneori sunt antrenați pentru a deveni membri ai rețelelor criminale. Uneori copiii răpiți sunt traficați în scopul prelevării de organe pentru transplant. O formă de trafic cu ființe umane o reprezintă adopțiile ilegale de copii.

Copiii abuzați, deseori sunt stigmatizați. În cazul copiilor victime sau care se pot confrunta cu probleme dacă sunt identificați urmare a materialelor de presă, trebuie să vă asigurați că ați luat toate măsurile de protecție.

- Identitatea copilului victimă nu trebuie divulgată.
- În cazul interviului, este important să aveți acceptul informat al copilului, dar și al unui adult responsabil de copil (părinte, tutore).
- Interviul cu copilul va avea loc în prezența adultului și într-un spațiu plăcut, obișnuit pentru copil (casă, grădiniță, școală, centru de zi ș.a).
- Convingeți-vă că adultul prezent la interviu nu este abuzator.
- Urmăriți starea psihologică a copilului pe toată durata interviului.
- Renunțați la interviu dacă retrăirea traumei îl face pe copil să sufere.
- Nu accentuați stigmatizarea copilului.
- Nu descrieți în detaliu maniera în care a fost expus violenței sau traficului.

Codul Deontologic al Jurnalistului din Republica Moldova

Protecția minorilor

Jurnalistul protejează identitatea minorilor implicați în evenimente cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, dispute familiale, sinucideri etc.), inclusiv ca martori. În acest sens, înregistrările video și fotografiile trebuie modificate, pentru protejarea identității minorilor.

Fac excepție situațiile în care interesul public cere ca minorii să fie identificați. De asemenea, fac excepție cazurile în care jurnalistul acționează, cu acordul părinților sau tutorilor, în interesul superior al minorului.

8. Cum prezentăm materialul?

- Evitați stereotipurile și limbajul care perpetuează stereotipurile. Evitați limbajul părtinitor sau incriminator. Nu faceți senzație din istoriile pe care le auziți. Subiectele de violență și trafic sunt suficient de puternice și fără a insista pe detalii ce șochează.
- Nu realizați materiale care ar re-traumatiza și/sau stigmatiza persoanele ce au suferit de trafic sau violență și ar împiedica reintegrarea lor în comunitate.
- Oferiți victimelor traficului și ai violenței, inclusiv copiilor, posibilitatea de a-și prezenta propriile istorii și viziuni despre aceste experiențe.
- Utilizați un vocabular adecvat, specific problemei în cauză. Nu confundați terminologia.
- Fiți atenți să nu se strecoare greșelile făcute de alți autori, atunci când le utilizați materialul. Verificați împluternicirile/relevanța persoanelor sau a organizațiilor care doresc să vorbească din numele victimelor traficului/violenței sau să le reprezinte interesele.
- Evitați utilizarea imaginilor sexualizate ale femeilor și copiilor.
- În relatarea faptelor și a opiniilor, acținați cu bună-credință.
- Evitați să prezentați opinii drept fapte. Faceți demersuri rezonabile pentru a separa faptele de opinii. Exprimați opinii pe o bază factuală.

9. Nu dăunăm și mai mult?

- Nu vă concentrați doar pe partea emotivă.
- Analizați lucrurile în profunzime, treceți mai departe de trauma și șocul violenței și al traficului, observând contextul și cauzele ce au provocat această situație.
- Observați și abordați problema din mai multe perspective: migrația, sănătatea, aspectul social, aspectul economic, structurile guvernamentale, încălcarea drepturilor omului, dreptul la muncă, drepturile copiilor, crima organizată internațională, industria sexului, urmărirea în justiție, protecția victimelor, prevenirea, etc.
- Informați despre posibilele soluții, despre asistența de care pot beneficia persoanele.
- Dați date de contact ale specialiștilor, centrelor de asistență, numerele Liniilor fierbinți și ale Telefoanelor de încredere.
- Redactați articolul astfel încât să puneți accent pe „istoria de succes” a persoanei și acțiunile întreprinse de ea în acest sens, pentru a mobiliza și alte persoane aflate în situație similară să procedeze la fel.
- Reveniți la un caz descris anterior pentru a aduce informații cu privire la asistența oferită persoanelor traficate sau care au suferit de violență în familie și pentru a arăta evoluția cazului.

Țineți minte: subiectele complete, cu diferite voci și perspective asupra situațiilor de violență și trafic, cu analize profunde și imagini echilibrate pot face din mass media o forță eficientă de luptă împotriva violenței, traficului și a prejudecăților ce există în legătură cu ele.

Pentru o bună documentare pe subiecte privind traficul de ființe umane și violență domestică, contactați instituții responsabile de promovarea de politici, servicii, cercetare, organizații active în domeniu și care prestează servicii: Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei (Direcția politici de asigurare a egalității de gen și prevenirea violenței, Unitatea de coordonare a Sistemului Național de Referire), Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Fondul ONU pentru Populație (în subiectele de violență), Misiunea în Moldova a Organizației Internaționale pentru Migrație (în subiecte de trafic), organizații neguvernamentale care acordă asistență, inclusiv pentru reabilitare victimelor traficului și violenței în familie, active în domeniul drepturilor omului și pentru protecția copilului.

Recomandările acestui ghid au fost elaborate în baza principiilor deontologice universale pentru mass-media, aprobate de Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul ONU pentru Populație și UNICEF, Codul Deontologic al Jurnalistului din Republica Moldova, experiența Centrului de Investigații Jurnalistice din Moldova.